

Omek

Smot 5786

2026. január 8.

József Egyiptomban is József maradt

Miután a múlt héten befejeztük Mózes első könyvét és elbúcsúztunk Józseftől, ezen a héten mégis újabb dolgot tudunk meg róla. Amikor a Tóra ismét felsorolja a testvéreket, külön kiemeli:

„József pedig Egyiptomban volt.” (Mózes 2., 1:5)

Rási felteszi a nyilvánvaló kérdést: vajon eddig ezt nem tudtuk? Azt a választ adja, hogy nemcsak a tartózkodási helyét ismerjük meg, hanem azt is, hogy József Egyiptomban is József tudott maradni.

A környezet és az élethelyzet megváltozása nem okozta a személyisége megváltozását.

„Ezáltal tudatja velünk József jóságát [cidkato]: ő volt az a József, aki apjának nyáját legeltette, ő volt az a József, aki Egyiptomban volt – királlyá lett, és megmaradt jóságában.” (Rási)

Ezek szerint tehát lehetséges a csoda. Annak ellenére, hogy hétköznapi tapasztalataink inkább az ellenkezőjét bizonyítják: minél magasabbra kerül az ember, annál inkább elveszíti egyszerűségét, kapcsolatait, őszinteségét, és a pozíció eluralodik a személyiségén.

József dicsérete ezzel szemben az volt, hogy képes volt arra,

V. évfolyam, 11. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Kailash Kumar @Pexels

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 100 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a

nyomtatást, és részesülj kedvezményekben.

További részletek:

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

hogy ellenálljon ennek a mély, természeti törvénynek.

Mégis, van Rási magyarázatában valami igazán meglepő. Miért említi azt, hogy József apjának a nyáját legeltette? Való igaz, hogy a későbbi előkelő pozíciójához képest csak egy egyszerű pásztor volt. De vajon valóban ez a legjobb bizonyítéka annak, hogy milyen szerény volt képes maradni?

Ha visszamegyünk néhány hetet az időben, felidézhetjük, hogy a nyáját pásztoroló Józsefről egyáltalán nem pozitív színben emlékezik meg, sem a Tóra, sem a Talmud bölcsei. Éppen ellenkezőleg: súlyos kritikával illetik, amiért a testvéreiről rossz híreket visz apjának (ld. Mózes 1., 37:2, Rási).

Ami az igazán megdöbbentő Rási magyarázatában, az akkor derül ki, ha megnézzük a midrást, ahonnan Rási ezt a magyarázatot meríti. Abban ugyanis egyáltalán nem áll ez a jámbor pásztor múlt:

„Annak ellenére, hogy Józsefkiérdemelte a királyságot, nem lett gőgös a testvérei vagy atyja háza felett. Ahogyan kicsi volt a saját szemében kezdetben, amikor rabszolga volt Egyiptomban, ugyanúgy kicsi volt a saját szemeiben akkor, amikor király volt.” (Smot Rábá 1:7)

A midrás szövege egyszerűen érthető, nem szerepel benne a Rási kapcsán megfogalmazódott kérdés. Ebből láthatjuk, hogy ez Rási saját, újszerű értelmezése. De vajon mit jelent?

Rási József jóságára [cidkáto] helyezi a hangsúlyt, nem pedig a szerénységére. Mondhat-

juk, hogy

ez volt az, amiben József kiemelkedő tudott lenni: rálátott a testvérekre, akárcsak egy vezető.

Akkor és ott ez negatív volt. József azonban mégis képes volt ezt a jellegét megőrizni. Pedig emiatt vált rabszolgává – nem lett volna csoda, ha feladja nagyratörő ambícióit.

És valóban, évekkel később pontosan erre a képességére volt szükség. Az egyiptomi éhínségben éppen egy ilyen erőskezű, mindenek felett átlátó irányító-vezetőre volt szükség.

Józseftől tehát nemcsak annyit tanulhatunk, hogy magas pozícióban is megőrizte a szerénységét, valamint nem mondott le az álma-iról. Hanem valami sokkal mélyebbet: saját lényegéhez ragaszkodott, ahhoz az esszenciához, amit a Teremtőtől kapott. Akkor is, amikor ez nagyon nehéz volt, és minden körülmény ellene szólt.

A klasszikus zsidó filozófiai mű, a *Chovot Há- Levávot* (Bahya ibn Pakuda, 1050-1120) is azt tanítja, hogy végső soron nem a külső elismerésnek vagy feddésnek kell befolyásolnia a személyiségünket, hanem a belső iránytűnek:

„Már mondták egy jámbor emberről, hogy így mondta a barátjának: elérted az egyenlőséget? Miféle egyenlőséget? **Egyenlővé lett a szemedben a dicséret és a szidás?** Nem. Akkor még nem érkeztl meg. Igyekezz, hátha eléred ezt a szintet, mert ez a legmagasabb a jámborság lépcsőjén és a legkívánatosabb cél.” (Jichud Hámáásze 5:12)

HALACHA

Vajon van-e a sétának értéke a Tóra szerint?

A híres ókori görög filozófus, Arisztotelész iskolája, a *peripatetikusok* híresek voltak arról, hogy mesterük séta közben tanította őket. Régóta foglalkoztat, hogy a Tórában vajon ta-

lálunk hasonló koncepciót?

Talán a legelső ilyen alkalom a mostani hetiszakaszban található:

„És Mózes pásztorolta apósának, Jitrónak, Midján papjának a nyáját a pusztában.” (Mózes 2., 3:1)

Mózes, akárcsak később Dávid király, eredetileg pásztor volt. Ez a foglalkozás különlegesen alkalmas arra, hogy az ember elmélyüljön az egyedüllét nyugalmában [*hitbodedut*], közel kerülhessen a Teremtőhöz imában és megértésben egyaránt¹.

A Talmud számos más ponton is említi azt a jutalmat, amit kifejezetten a séta miatt kapunk. Kétféle héber kifejezést is használ rá: a *szchár hálichá* [a járás jutalma] és a *szchár pesziot* [a lépések jutalma].

De vajon mi a különbség közöttük?

Példa az első típusra a *Pirké Ávot* tanítása:

„Négyféle csoportja van a tanház látogatóinak. Aki megy, de nem csinálja: a járás jutalma [*szchár hálichá*] van a kezében.” (Ávot 5:14)

Igen hasonlót találunk a *Beráchot* traktátusban is, ahol hétféle jutalomról számolnak be a rabbik. Ezek közül az első:

„Rabbi Zérá mondta: a [tőrai] előadás jutalma: a futás.” (Beráchot 6b)

Rási magyarázata szerint:

„Leginkább azért kapnak jutalmat a teremtmények, ha futva jönnek a tanítást hallgatni a bölcs szájából. Ugyanis a legtöbb ember **nem érti annyira**, hogy a tanítótól hallottakat összeállítsa, és hosszabb idő elteltével is **vissza tudja idézni** [amiért tanulási jutalmat is kapna].”

Ebben a két esetben az a közös, hogy aki jön, az mindig jó szándékkal jön, de a végeredményhez, a tökéletes megértéshez nem jut

végül el. Így ő magáért a haladásért kap jutalmat. Nem gondoljuk azt, hogy semmit sem értett volna meg a tanításból. Ameddig eljutott, azt értékeljük. Ez a *halicha*, azazhaladás fogalma.

Ezzel szemben más talmudi helyeken a *lépések jutalmáról* [*szchár pesziot*] beszélünk. Ezek a lépések valójában nem visznek minket *minőségi értelemben* előrébb:

„Egy özvegynek volt egy zsinagóga a környékén. Mindennap eljött imádkozni Rabbi Jochánán zsinagógájába. Mondta neki: leányom, a te környéken nincsen zsinagóga? Felelt neki: Rabbi, és vajon a lépésekért nem kapok jutalmat?” (Szotá 22a)

Később azt látjuk, hogy Rabbi Jochánán pontosan ezen a témán vitatkozik Rávval. Feltételezhetjük – és Rási fel is tételezi –, hogy ettől az özvegytől tanulta a saját álláspontját ez ügyben:

„Így mondta Ráv: 'Áldott vagy a városban' – hogy legyen a házad közel a zsinagógához [...]

De Rabbi Jochánán nem így mondta, hanem: legyen a mellékhelyiség közel az asztalodhoz – de ne a zsinagóga. És Rabbi Jochánán a logikája szerint mondta: a lépéseknek is van jutalma.” (Bává Mecjá 107a, Mózes 5., 28:3 alapján)

Ráv szerint tehát minél közelebb van a zsinagóga otthonunkhoz, annál jobb – Rabbi Jochánán szerint pedig éppen fordítva. Ha ők ketten vitatkoznak egymással, akkor a halachát Rabbi Jochánán szerint szoktuk dönteni (ld. Bécá 4b).

És valóban, több könyvben is megtaláljuk ezt a jó tanácsot, hogy ha két zsinagóga közül választhatunk, akkor inkább részesítsük előny-

¹ Ezt a népszerű gondolatot érdekes módon a midrásban nem találjuk meg, viszont ír róla például a *Kli Jákár* (Slomo Efráim Luntschitz, 1550-1619) Mózes 1., 4:3, Mózes 2., 3:1-hez írt magyarázataiban.

Arról viszont igenis ír a midrás, hogy Mózes és Dávid a pásztorlás által lettek próbára téve, amikor nem legeltették a nyájukat más mezején. Egy fontos alapelvet is tanít ennek kapcsán: „nem ad a Teremtő

nagyságot az embernek addig, amíg próbára nem teszi egy kis dologban” (Smot Rábá 2:3).

Ez a kis dolog pedig a pásztorlás volt. Mózes ezen a téren pedig bizonyított, azáltal is, hogy az egyedül kószáló, szomjazó bárányt türellemmel megittatta, visszavezette a nyájához.

ben a távolabbat (ld. *Mágén Ávráhám* 90:22, *Misna Berura* 90:37).

Amikor tehát a Talmud a *járási jutalmáról* [*szchár hálichá*] beszél, akkor az a járás előrehaladást jelent, melynek során egyről a kettőre jutunk.

Nemcsak egyszerűen jutalmat kapunk, hanem mi magunk is többek leszünk.

Ezzel szemben a *lépések jutalma* [*szchár pesziot*] valóban azt jelenti, hogy magukért a lépésekért kapjuk a jutalmat, nem pedig a lépéseink végeredményéért. Hiszen ezek a lépések éppen egy zsinagógába vezetnek, mintha kevesebb lépéssel egy közelebbi zsinagógába jutnánk el.

A gyakorlatban azonban azt látjuk, hogy a legtöbb vallásos ember azon igyekszik, hogy a zsinagógához minél közelebb költözzön. Mintha mégiscsak Ráv döntését követnénk, és nem Rabbi Jochánánét?

A későbbi rabbik leírják, hogy miközben a lépések jutalma valóban nagyszerű dolog, de számos más szempont is befolyásolhatja a zsinagóga választását (pl. több emberrel na-

gyobb micva imádkozni, több ideje jut a Tóranulásra, a munkára, stb.), és ezek felülírhatják a távolság szempontját (ld. *Becél HáChochmá* 4:19).

Azt is hozzátehetjük mindehhez, hogy a közösségi imádkozás formális kötelezettségét nem állapították meg Bölcsseink azok számára, akik több mint 1 kilométer távolságra vannak a legközelebbi zsinagógától (ld. *Sulchán Áruch* OC 90:16, *Misna Berura* 90:52).

Ezt figyelembe véve jobban érthető, hogy amikor arról beszélünk, hogy két zsinagóga közül a távolabbat helyes választanunk, akkor még a távolabbi sincs annyira távol, mint modern nagyvárosaink tipikus távolságai.

Azt is mondhatjuk, hogy a talmudi *szchár hálichá* [*járási jutalma*] fogalom az, ami közelebb áll a görögök *peripatetikus* iskolájához. Ott a járás haladást, épülést eredményez.

Ezzel szemben a *szchár pesziot* [*lépések jutalma*] nem új célhoz visz minket, hanem nevel és épít, apró, következetes lépésekkel a jóra szoktatva, a lustaság kísértése ellen megküzdve.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:17 és 15:53 között.
Szombat kimenetele: 17:05.

Péntek este 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.
Szombat reggel 9:00-tól (!) ima, Tóraolvasás, majd kidus (lakoma után mincha).

A péntek esti kiduson Brüll György, a mádi Brüll Bormanufaktúra vezetője látogat hozzánk.
Köszönjük a múlt heti beszélgetést Lackó Eszter sádchennak!!

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:30-ig.

Hétköznapi délutáni tanulások hétfőtől csütörtökig mindennap 16:45-kor, a Nagy Fuvaros utcai zsinagógában, az esti ima után vagy online: <https://t.me/betjehuda>.

Korábbi felvételek, támogatás: <https://www.patreon.com/cw/Binjomin>

Sábát sálom! Gut sábesz!